Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

2021 dsc 1

RHAN 2

PŴER CYMHWYSEDD CYFFREDINOL

PENNOD 1

Y PŴER CYFFREDINOL

24 Pŵer cymhwysedd cyffredinol awdurdod lleol

(1) Mae gan awdurdod lleol cymhwysol bŵer i wneud unrhyw beth y caiff unigolion yn gyffredinol ei wneud, hyd yn oed os yw'r peth hwnnw, o ran ei natur neu ei raddfa neu fel arall—

(a) yn wahanol i unrhyw beth y caiff awdurdod lleol cymhwysol ei wneud ar wahân i'r adran hon;

(b) yn wahanol i unrhyw beth y caiff cyrff cyhoeddus eraill ei wneud.

(2) Pan fo is-adran (1) yn rhoi pŵer i awdurdod wneud rhywbeth, mae'n rhoi pŵer iddo ei wneud mewn unrhyw fodd o gwbl, gan gynnwys—

(a) pŵer i'w wneud yn unrhyw le yng Nghymru neu yn rhywle arall;

(b) pŵer i'w wneud at ddiben masnachol neu fel arall am ffi, neu heb fod am ffi;

(c) pŵer i'w wneud er budd yr awdurdod, ei ardal neu bersonau sy'n preswylio neu'n bresennol yn ei ardal, neu fel arall.

(3) Nid yw cyffredinolrwydd y pŵer a roddir i awdurdod lleol cymhwysol gan is-adran (1) wedi ei gyfyngu gan fodolaeth unrhyw bŵer arall sydd gan yr awdurdod; ac nid yw unrhyw bŵer arall sydd gan yr awdurdod wedi ei gyfyngu gan fodolaeth y pŵer cyffredinol.

(4) At ddibenion y Bennod hon, mae pob un o'r canlynol yn awdurdod lleol cymhwysol—

(a) prif gyngor;
(b) cyngor cymuned cymwys (gweler Pennod 2 ynglŷn â hynny).

(5) Yn yr adran hon, ystyr "unigolyn" yw unigolyn sy'n meddu ar alluedd llawn.

(6) Mae cyfeiriadau yn y Rhan hon at y pŵer cyffredinol yn gyfeiriadau at y pŵer a roddir gan is-adran (1).

(7) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adrannau 25 i 27 ac i unrhyw ddarpariaeth a wneir o dan adran 28(3) neu (4).

Gwybodaeth Cychwyn

I1 A. 24 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I2 A. 24 mewn grym ar 1.11.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 4(a)**

25 Terfynau'r pŵer cyffredinol

(1) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn galluogi awdurdod lleol cymhwysol i wneud unrhyw beth nad yw'r awdurdod yn gallu ei wneud yn rhinwedd cyfyngiad cyn cychwyn.

(2) Nid yw'r pŵer cyffredinol ychwaith yn galluogi awdurdod lleol cymhwysol i wneud unrhyw beth nad yw'r awdurdod yn gallu ei wneud yn rhinwedd cyfyngiad ar ôl cychwyn y mynegir ei fod yn gymwys—
(a) i'r pŵer cyffredinol,
(b) i holl bwerau'r awdurdod, neu
(c) i holl bwerau'r awdurdod ond gydag eithriadau nad ydynt yn cynnwys y pŵer cyffredinol.

(3) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i wneud nac i wneud newidiadau i—
(a) trefniadau o fath a wneir, neu y caniateir eu gwneud, gan neu o dan Ran 6 o Ddeddf 1972 (cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol);
(b) trefniadau o fath a wneir, neu y caniateir eu gwneud, gan neu o dan Ran 2 o Ddeddf 2000 (trefniadau mewn cysylltiad â gweithrediaethau etc.);
(c) trefniadau contractio allan, neu unrhyw drefniadau eraill nad ydynt yn drefniadau o fewn paragraff (a) neu (b), sy'n awdurdodi person i arfer swyddogaeth awdurdod lleol cymhwysol.

(4) Yn yr adran hon—

ystyr "cyfyngiad ar ôl cychwyn" ("*post-commencement limitation*") yw gwaharddiad, terfyn neu gyfyngiad arall a osodir yn benodol gan ddarpariaeth—
(a) mewn Deddf gan Senedd Cymru neu Ddeddf gan Senedd y Deyrnas Unedig sy'n cael ei phasio ar ôl y diwrnod y pasiwyd y Ddeddf hon;
(b) mewn offeryn—
(i) a wneir o dan ddeddfwriaeth sylfaenol (gan gynnwys y Ddeddf hon), a
(ii) sy'n dod i rym ar y diwrnod y mae adran 24 yn dod i rym mewn perthynas â phrif gynghorau, neu wedi hynny;

ystyr "cyfyngiad cyn cychwyn" ("*pre-commencement limitation*") yw gwaharddiad, terfyn neu gyfyngiad arall a osodir yn benodol gan ddarpariaeth—

(a) yn y Ddeddf hon;

(b) mewn unrhyw ddeddfwriaeth sylfaenol arall sy'n cael ei phasio cyn y diwrnod y pasiwyd y Ddeddf hon, neu ar yr un diwrnod;

(c) mewn offeryn—

(i) a wneir o dan ddeddfwriaeth sylfaenol (gan gynnwys y Ddeddf hon), a

(ii) sy'n dod i rym cyn y diwrnod y mae adran 24 yn dod i rym mewn perthynas â phrif gynghorau.

(5) At ddibenion is-adran (1), mae adran 111(3) o Ddeddf 1972 (nid yw pwerau atodol awdurdodau lleol yn cynnwys pŵer i godi arian) i'w diystyru.

Gwybodaeth Cychwyn

I3 A. 25 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I4 A. 25 mewn grym ar 1.11.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 4(a)**

26 Cyfyngiadau ar godi ffi wrth arfer y pŵer cyffredinol

(1) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymhwysol godi ffi am ddarparu gwasanaeth i berson oni fo'r amodau a ganlyn wedi eu bodloni.

(2) Yr amod cyntaf yw nad yw'r gwasanaeth yn un y mae unrhyw ddeddfiad yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod ei ddarparu i'r person.

(3) Yr ail amod yw bod y person wedi cytuno i'r gwasanaeth gael ei ddarparu.

(4) Ac eithrio mewn perthynas â gwasanaeth a ddarperir at ddiben masnachol, i'r graddau y bo'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymhwysol godi ffi am ddarparu gwasanaeth, mae'r pŵer yn ddarostyngedig i ddyletswydd i sicrhau nad yw'r incwm o ffioedd a osodir oddi tano, o gymryd un flwyddyn ariannol gyda'r llall, yn fwy na chost darparu'r gwasanaeth.

(5) Mae'r ddyletswydd o dan is-adran (4) yn gymwys ar wahân mewn perthynas â phob math o wasanaeth.

(6) Yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd o dan is-adran (4), wrth arfer y pŵer a roddir gan y pŵer cyffredinol i godi ffi am ddarparu gwasanaeth, caiff awdurdod lleol cymhwysol bennu ei ffioedd fel y mae'n ystyried bod hynny'n briodol, ac ymysg pethau eraill caiff—

(a) codi ffi ar rai personau yn unig am ddarparu gwasanaeth;

(b) codi symiau gwahanol o ffi ar bersonau gwahanol, neu bersonau o ddisgrifiadau gwahanol, am ddarparu gwasanaeth.

Gwybodaeth Cychwyn

I5 A. 26 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I6 A. 26 mewn grym ar 1.11.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 4(a)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: *Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, PENNOD 1. (See end of Document for details)*

27 Cyfyngiadau ar wneud pethau at ddiben masnachol wrth arfer y pŵer cyffredinol

(1) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymhwysol wneud pethau at ddiben masnachol onid ydynt yn bethau y caiff yr awdurdod, wrth arfer y pŵer cyffredinol, eu gwneud heblaw at ddiben masnachol.

(2) Pan fo awdurdod lleol cymhwysol, wrth arfer y pŵer cyffredinol, yn gwneud pethau at ddiben masnachol, rhaid i'r awdurdod eu gwneud drwy gyfrwng cwmni.

(3) Ni chaiff awdurdod lleol cymhwysol, wrth arfer y pŵer cyffredinol, wneud pethau at ddiben masnachol mewn perthynas â pherson os yw unrhyw ddeddfiad yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod wneud y pethau hynny mewn perthynas â'r person.

(4) Yn yr adran hon, ystyr "cwmni" yw—

(a) cwmni o fewn ystyr adran 1(1) o Ddeddf Cwmnïau 2006 (p. 46), neu

(b) cymdeithas gofrestredig o fewn ystyr Deddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol 2014 (p. 14) neu Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol (Gogledd Iwerddon) 1969 (p. 24 (GI)).

(5) Rhaid i awdurdod lleol cymhwysol roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynglŷn â gwneud pethau, wrth arfer y pŵer cyffredinol, at ddiben masnachol.

Gwybodaeth Cychwyn

I7 A. 27 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I8 A. 27 mewn grym ar 1.11.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 4(a)**

28 Pwerau i wneud darpariaeth atodol

(1) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried bod deddfiad yn atal awdurdodau lleol cymhwysol rhag arfer y pŵer cyffredinol, neu'n eu rhwystro wrth iddynt arfer y pŵer cyffredinol, caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio, addasu, ddiddymu, ddirymu neu ddatgymhwyso'r deddfiad hwnnw.

(2) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried bod unrhyw bŵer arall yn gorgyffwrdd (i unrhyw raddau) â'r pŵer cyffredinol yna, at ddiben lleihau neu ddileu'r gorgyffwrdd hwnnw, caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio, addasu, ddiddymu, ddirymu neu ddatgymhwyso unrhyw ddeddfiad.

(3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth sy'n atal awdurdodau lleol cymhwysol, wrth iddynt arfer y pŵer cyffredinol, rhag gwneud unrhyw beth sydd wedi ei bennu, neu sydd o ddisgrifiad sydd wedi ei bennu, yn y rheoliadau.

(4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddarparu bod arfer y pŵer cyffredinol yn ddarostyngedig i amodau, naill ai'n gyffredinol neu mewn perthynas ag unrhyw beth sydd wedi ei bennu, neu sydd o ddisgrifiad sydd wedi ei bennu, yn y rheoliadau.

(5) Caiff rheoliadau a wneir o dan is-adran (4) ddarparu, ymhlith pethau eraill, bod arfer y pŵer cyffredinol gan awdurdod lleol cymhwysol—

(a) i godi ffi am ddarparu gwasanaeth i berson i fod yn ddarostyngedig i amodau yn ychwanegol at yr amodau a nodir yn adran 26;

(b) i wneud pethau at ddiben masnachol i fod yn ddarostyngedig i amodau yn ychwanegol at yr amodau a nodir yn adran 27.

(6) Caniateir arfer y pŵer o dan is-adran (1), (2), (3) neu (4) mewn perthynas ag—

(a) pob awdurdod lleol cymhwysol;

(b) awdurdod penodol sy'n awdurdod lleol cymhwysol;

(c) awdurdod lleol o ddisgrifiad penodol sy'n awdurdod lleol cymhwysol.

(7) Ac eithrio fel a ddarperir yn is-adran (8), cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1), (2), (3) neu (4) rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag—

(a) unrhyw brif gynghorau a chynghorau cymuned y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy,

(b) unrhyw bersonau sy'n cynrychioli prif gynghorau a chynghorau cymuned y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy, ac

(c) unrhyw bersonau eraill y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.

(8) Nid yw'r ddyletswydd a osodir gan is-adran (7) yn gymwys yn achos rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru sydd â'r unig ddiben o ddiwygio rheoliadau cynharach—

(a) er mwyn estyn y rheoliadau cynharach, neu unrhyw ddarpariaeth yn y rheoliadau cynharach, i awdurdod penodol neu i awdurdodau o ddisgrifiad penodol, neu

(b) fel bod y rheoliadau cynharach, neu unrhyw ddarpariaeth yn y rheoliadau cynharach, yn peidio â bod yn gymwys i awdurdod penodol neu i awdurdodau o ddisgrifiad penodol.

(9) Nid yw'r adran hon yn rhoi pŵer i wneud darpariaeth—

(a) sy'n diwygio, yn diddymu neu'n datgymhwyso darpariaeth sydd yn y Ddeddf hon;

(b) ar gyfer dirprwyo neu drosglwyddo unrhyw swyddogaethau deddfu drwy orchymyn, rheolau, rheoliadau neu is-offeryn arall.

Gwybodaeth Cychwyn

I9 A. 28 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I10 A. 28 mewn grym ar 4.3.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 2(a)**

29 Diwygiadau mewn perthynas â'r Bennod hon

Mae Rhan 1 o Atodlen 3 yn gwneud diwygiadau mewn perthynas â'r Bennod hon.

Gwybodaeth Cychwyn

I11 A. 29 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 175(7)**

I12 A. 29 mewn grym ar 1.11.2021 gan O.S. 2021/231, **ergl. 4(b)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth:
Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, PENNOD 1.